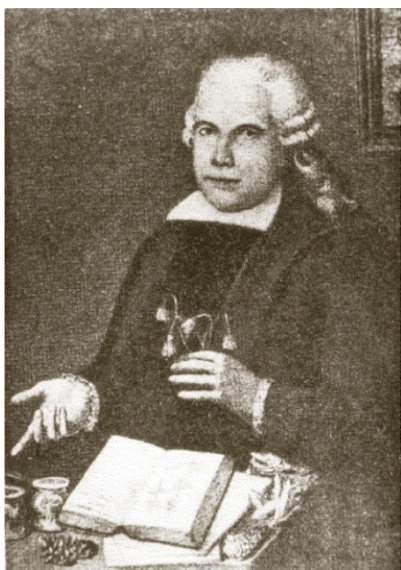

300 let / years J. A. Scopoli

V letu 2023 praznujemo 300-letnico rojstva evropsko pomembnega, vsestranskega naravoslovca Joannesa Antoniusa Scopolija (1723–1788). Med letoma 1754 in 1769 je deloval kot prvi rudniški zdravnik v Idriji, preučeval je bolezni in socialno stanje idrijskih rudarjev. Veliko časa je posvetil raziskovanju narave na Kranjskem, opravil obsežne raziskave in objavil temeljna naravoslovna dela, kot so *De Hydrargyro Idriensi*, *Flora Carniolica* in *Entomologia Carniolica*, s katerimi je Kranjska postala evropsko pomembna znanstvena velesila. Dopisoval si je z uglednimi naravoslovci po Evropi, tudi z znamenitim Karlom Linnéjem. Po njegovem zgledu je Scopoli pri nas vrste poimenoval v skladu z dvojnim poimenovanjem, ki je še danes uveljavljeno v naravoslovni znanosti. Evropsko razgledan naravoslovni polihistor je postavil temelje medicine dela, botanike, zoologije, metalurgije, kemije, geologije in veterine na Slovenskem.

Leta 1763 je začel predavati kemijo in metalurgijo v na novo ustanovljeni metalurški strokovni šoli v Idriji, v Banski Štiavnici pa prevzel mesto profesorja mineralogije in metalurgije na rudarski akademiji. Kasneje je bil imenovan za profesorja kemije in botanike v Pavii.

Ob 300-letnici rojstva zdravnika in znanstvenika, ki je na Kranjskem deloval kar petnajst izjemno ustvarjalnih let in v tem času objavil svoja najboljša dela, je občinski svet Občine Idrija na pobudo Botaničnega vrta Univerze

v Ljubljani, Prirodoslovnega muzeja Slovenije in Muzejskega društva Idrija leto 2023 razglasil za **Scopolijevo leto**.

Želja organizatorjev programa je, da bi Scopoli v bodočnosti ostal v zavesti Slovencev kot evropsko pomemben naravoslovec in utemeljitelj naravoslovja na nekdanjem Kranjskem.

Dogodki ob praznovanju 300-letnice rojstva J. A. Scopolija

PETEK, 31. 3. 2023, ob 11.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Predstavitve priložnostnih poštih znamk Rastlinstvo – slovenski svišči

Pošta Slovenije, Botanični vrt v Ljubljani in Filatelistična zveza Slovenije/FD Ljubljana bo pripravila svečano predstavitve priložnostnih poštih znamk iz serije Rastlinstvo – Slovenski svišči (triglavski, panonski in močvirski svišč, bratinski košutnik). Podrobneje bo predstavljen panonski svišč (*Gentiana pannonica Scopoli*), ki ga je opisal Scopoli.

TOREK, 18. 4. 2023, ob 17.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Kako v vrtu skrbimo za ohranjanje vrst?

22. aprila praznujemo Dan Zemlje. Dan Zemlje je vsakoletni dogodek, na katerem osveščamo o varovanju okolja. V našem vrtu že vrsto let skrbimo za ohranjanje vrst. Ob dnevu Zemlje bomo v vrtu organizirali vodenje po semenski banki in spoznavanje semen. Predstavili bomo semena Scopolijevih rastlinskih vrst, ki jih shranjujemo v naši semenski banki, in semena, ki jih je Scopoli pošiljal Linnéju, princu botanike, v Uppsalo. Vstopnina z vodenjem znaša 4 €.

Več o dogodku: www.botanicni-vrt.si

PETEK, 28. 4. 2023, ob 15.00,

Podroteja pri Idriji, Muzejsko društvo Idrija

Po Scopolijevih poteh v okolico Idrije, naravoslovni ogled

Čez cigu most se bomo sprehodili na Rake in po cvetlični poti idrijskih naravoslovcev do Kobile. V ostenjih nad Divjim jezerom bomo občudovali kranjski jeglič (*Primula carniolica*), ki konec aprila privabi marsikaterega občudovalca, ter spoznali nekaj geoloških zanimivosti.

Več o dogodku:

www.muzejsko-drustvo-idrija.si

10. 5.–31. 10. 2023,

Geopark Idrija in Muzejsko društvo Idrija

Po Scopolijevih poteh v Idriji

Scopolijeve znamenitosti v Idriji lahko raziskujete tudi na zabaven in poučen način z aplikacijo TurfHunt, ki jo namestite na pametno mobilno napravo.

Več: www.geopark-idrija.si/dozivetja/z-aplikacijo-po-geoparku/

SOBOTA IN NEDELJA,

13. in 14. 5. 2023,

Tržič, MINFOS, Mednarodni dnevi mineralov, fosilov in okolja, Prirodoslovni muzej Slovenije in Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija

Scopolijevo leto, tematska razstava

Scopoli je z naravoslovnim raziskovanjem idrijskega rudnika in Kranjske postavil temelje razvijajoče se geološke in mineraloške znanosti. Na razstavi bo predstavljeno življenje in delo velikega naravoslovca ter cinabaritne rude in mineral epsomit, ki jih je opisal v posebni razpravi v knjigi *De Hydrargyro Idriensi*.

Več o dogodku: www.cudhg-idrija.si

TOREK, 16. 5. 2023, ob 17.00,

Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, Muzejsko društvo Idrija, ICRA d.o.o. Idrija

Življenjska pustolovščina J. A. Scopolija, predstava kamišibaj gledališča

V sliki in besedi kamišibaj gledališča bomo raziskovali in odkrivali zaklade našega rastlinskega in živalskega sveta ter se sprehodili skozi neverjetno življenjsko zgodbo vsestranskega naravoslovca J. A. Scopolija. Ilustracije in pripovedovanje: Tina Zadnik

Več o dogodku:

www.muzejsko-drustvo-idrija.si/

SOBOTA, 20. 5. 2023, ob 10.00,

Alpski botanični vrt Juliana v Trenti

Po Scopolijevih sledih

Vodenje po Alpskem botaničnem vrtu Juliana, pozornost bo namenjena Scopolijevim vrstam. Vstopnina po ceniku in brezplačno vodenje.

Več o dogodku: www.juliana.pms-lj.si

PONEDELJEK, 22. 5. 2023, ob 17.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Slovenija – botanično zanimiva dežela

V okviru vodenja boste spoznali različne slovenske rastlinske endemite. Med drugim tudi endemit Hladnikov volčič (*Scopolia carniolica* f. *hladnikiana*), katerega rodovno ime je poimenovano po Joannesu Antoniusu Scopoliju. Njegovo rumeno različico pa je odkril Franc Hladnik, prvi ravnatelj vrta Domovinske flore – Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani. Cena vodenja 4,5 €.

Več o dogodku: www.botanicni-vrt.si

TOREK, 23. 5. 2023, ob 18.00,

razstavišče Flora Carniolica v Idriji, Muzejsko društvo Idrija

Scopolijeve rože in glive, botanična razstava akademskega slikarja Rafaela Terpina

Rože in glive, ki jih je pred 250 leti na Kranjskem videl in poimenoval znameniti znanstvenik.

Več o dogodku:

www.muzejsko-drustvo-idrija.si

26. 5.–2. 6. 2023,

Mestna knjižnica in čitalnica Idrija

Razstava Scopoli in njegov čas

Na razstavi bodo na ogled pisma, monografije in članki o Scopoliju in njegovem času.

ČETRTEK, 1. 6. 2023,

Prirodoslovni muzej Slovenije

Tiskovna konferenca ob začetku praznovanja 300. rojstnega dne Joannesa Antoniusa Scopolija in slavnostno odkritje kipa Joannesa Antoniusa Scopolija

Na tiskovni konferenci bo predstavljen program tridnevnega praznovanja Scopolijevega jubileja in spremljalni dogodki, ki bodo potekali med letom. Prirodoslovni muzej Slovenije bo v prvem nadstropju muzeja odkril Scopolijev doprni kip in izdal priložnostne osebne znamke, Filatelistično društvo Ljubljana pa bo v muzeju pripravilo manjšo razstavo.

Več o dogodku: www.pms-lj.si

1. 6.–30. 8. 2023,

podhod Magazina v Idriji, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Idriji

Razstava ob 125-letnici delovanja Zgodovinskega arhiva Ljubljana in 51-letnici Enote v Idriji.

Med mnogimi arhiviranimi zgodbami je pomemben fond Rudnika živega srebra Idrija, ki hrani dokaze o delovanju zdravnika in botanika Scopolija.

2. 6.–9. 6. 2023,

Galerija Magazin Idrija, Gimnazija Jurija Vege Idrija, Prirodoslovni muzej Slovenije, Mestna knjižnica in čitalnica Idrija

Likovna razstava Scopolijeve naravoslovne dediščine

Maja Šubic, Akvarelni herbariji razsvetljenskih botanikov; Likovni izdelki dijakov, nastali v okviru dveh Kulturnih maratonov na Gimnaziji Jurija Vege, posvečenih Scopoliju: Življenje A. J. Scopolija v stripu, mentor Martin Ramoveš; Freske na lehnjaku, mentorica Maja Šubic; Portreti v glini, mentorica Tamara Bregar.

PETEK, 2. 6. 2023, ob 10.00,

Galerija Magazin v Idriji, Botanični vrt Univerze v Ljubljani, Prirodoslovni muzej Slovenije, Muzejsko društvo Idrija, Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija, Občina Idrija, Gimnazija Jurija Vege Idrija, Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, Mestni muzej Idrija

Mednarodni strokovni posvet ob 300-letnici rojstva polihistorja Joannesa Antoniusa Scopolija

Strokovnjaki z različnih področij bodo predstavili Scopolijevo delo in življenje. Dogodek bo popestril glasbeni in gledališki program gimnazijcev. Posvetu bo sledil voden sprehod po Scopolijevih poteh v okolici Idrije.

SOBOTA, 3. 6. 2023, ob 17.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Otvoritev kipa znamenitega naravoslovca in zdravnika Joannesa Antoniusa Scopolija.

Vodenje po Scopolijevi učni poti ter predstavitve monografije o njem.

Več o dogodku: www.botanicni-vrt.si

PONEDELJEK, 5. 6. 2023, ob 18.00,

Scopolijev spominski vrt in razstavišče Flora Carniolica v Idriji, Muzejsko društvo Idrija

Voden ogled razstave Rafaela Terpina v Flori Carniolicí in Scopolijevega spominskega vrta

Od leta 2004 člani Muzejskega društva Idrija na začetku Rak, pod Jožefovim jaškom, urejajo Scopolijev spominski vrt.

Več o dogodku:

www.muzejsko-drustvo-idrija.si

SOBOTA, 10. 6. 2023, ob 10.00,

Alpski botanični vrt Juliana v Trenti

Po Scopolijevih sledih

Vodenje po Alpskem botaničnem vrtu Juliana, pozornost bo namenjena Scopolijevim vrstam. Vstopnina po ceniku, brezplačno vodenje.

Več o dogodku: www.juliana.pms-lj.si

TOREK, 11. 7. 2023, ob 11.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Tiskovna konferenca ob 213-letnici Botaničnega vrta

Na tiskovni konferenci bo med drugim predstavljena knjiga o Scopoliju, njegov kip ter Scopolijeva pot po Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani.

Več o dogodku: www.botanicni-vrt.si

ČETRTEK, 3. 8. 2023, ob 10.00 in 13.00,

Alpski botanični vrt Juliana v Trenti

Scopolijeve zdravilne rastline

Scopoli je pisal tudi o zdravilnih učinkih kranjskih rastlin. Na vodenju bodo predstavljene zdravilne rastline, ki uspevajo v Juliani. Vstopnina po ceniku, brezplačno vodenje.

Več o dogodku: www.juliana.pms-lj.si

SOBOTA, 5. 8. 2023, ob 11.00, 12.00 in 13.00,

Alpski botanični vrt Juliana v Trenti

Scopolijeve zdravilne rastline

Scopoli je pisal tudi o zdravilnih učinkih kranjskih rastlin. Na vodenju bodo predstavljene zdravilne rastline, ki uspevajo v Juliani. Vstopnina po ceniku, brezplačno vodenje.

Več o dogodku: www.juliana.pms-lj.si

PETEK, 29. 9. 2023, ob 17.00,

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Noč raziskovalcev: Predstavitev Scopolijevih rastlinskih vrst

Brezplačno vodenje po poti Scopolijevih vrst v Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani.

Več o dogodku: www.botanicni-vrt.si

SEPTEMBER,

Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Noč raziskovalcev

Na osrednjem dogodku Evropske noči raziskovalcev – Humanistika, to si ti! bo izvedena vodena postavitev z diskusijo o Scopoliju. Predstavljena bo njegova zgodovinska vloga in vrste kot osnovna enota biodiverzitete.

Več o dogodku bo objavljeno na spletni strani projekta (<https://humanistika.si/>).

SREDA, 4. 10. 2023, ob 17.00,

jašek Franciške v Idriji, Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija

Scopoli – naš prvi geolog in mineralog

Ob mednarodnem dnevu geoprostosti bodo v Rudniški geološki zbirki na ogled in predstavljene cinabaritne rude ter epsomit in melanterit – minerala, ki ju je prvi opisal Scopoli leta 1761.

Več o dogodku: www.cudhg-idrija.si

TOREK, 10. 10. 2023, ob 17.00

DEKD 2023, prostori Flore Carniolice – Muzejsko društvo Idrija

Izdelava mila s Scopolijevo cvetlico, redka in dragocena znanja, spretnosti in poklici.

Na delavnici bomo izdelali milo, ga odišavili z naravnimi dišavami in mu dodali Scopolijevo cvetlico.

Več o dogodku:

www.muzejsko-drustvo-idrija.si

PETEK, 13. 10. 2023, ob 18.00,

prtični prostori Mestne knjižnice in čitalnice Idrija, Filatelistično društvo Idrija

Botanični sprehod po Sredozemlju, botanično-filatelistična razstava in predavanje

Popotnik in filatelist Vojko Rejc bo na razstavi predstavil obsežno zbirko filatelističnih obeležij s podobami sredozemskega rastja in filatelistične izdaje, posvečene Scopoliju.

ČETRTEK, 26. 10. 2023, ob 18.00,

Prirodoslovni muzej Slovenije

Razstava o J. A. Scopoliju

Otvoritev razstave o J. A. Scopoliju v prostorih muzeja in predstavitev kataloga ob razstavi.

Več o dogodku: www.pms-lj.si

SODELUJOČE USTANOVE:

- Občina Idrija,
- Botanični vrt Univerze v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani
- Prirodoslovni muzej Slovenije,
- Muzejsko društvo Idrija,
- Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija,
- Gimnazija Jurija Vege Idrija,

- Mestna knjižnica in čitalnica Idrija,
- Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Idriji,
- UNESCO Globalni geopark Idrija,
- Mestni muzej Idrija,
- Filatelistično društvo Idrija,
- ICRA d.o.o. Idrija,
- Lekarna Ljubljana.

Izdalo in založilo: Muzejsko društvo Idrija • Ureditev teksta: Martina Peljhan, Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija; Špela Pungaršek, Prirodoslovni muzej Slovenije; Blanka Ravnjak in Maja Tomšič, Botanični vrt Univerze v Ljubljani • Lektoriranje: Metka Rupnik • Oblikovanje logotipa: Julija Brodar • Fotografije: Jože Bavcon, Tinka Gantar • Oblikovanje: Ivana Kadivec • Tisk: Cicero, Begunje d.o.o. • Naklada: 1500 • Idrija, april 2023